

ВІДГУК

офіційного опонента

доктора педагогічних наук, доцента

Синькоп Оксани Степанівни

на дисертаційне дослідження

Шиманської Віри Володимирівни

«Формування лексичної компетентності в професійно

орієнтованому усному англомовному спілкуванні

майбутніх екологів»,

подане на здобуття наукового ступеня доктора філософії

за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки

1. Актуальність теми виконаної роботи та зв'язок із планами відповідних галузей науки.

У світлі зростаючого впливу людини на природу актуалізується завдання ефективної фахової підготовки майбутніх екологів у закладах вищої освіти України. Нині вони повинні володіти достатньо високим рівнем екологічних знань, екологічною свідомістю і культурою, бути здатними критично оцінити взаємозв'язок суспільства і природи, вивчати міжнародний досвід й активно співпрацювати з міжнародними організаціями у сфері охорони навколишнього природного середовища з метою вирішення складних екологічних проблем.

Крім згаданих вузько професійних знань в екологічній царині, майбутні екологи повинні доволі вільно спілкуватися англійською мовою з фахівцями з інших країн. Відповідно актуальним є оволодіння лексичною компетентністю, яка є однією з провідних детермінант ефективного професійно орієнтованого англомовного спілкування майбутніх екологів. Це вимагає пошуку ефективних шляхів формування лексичної компетентності в професійно орієнтованому усному англомовному спілкуванні майбутніх екологів.

Саме розв'язанню цієї проблеми належить рецензована дисертаційна робота Шиманської Віри Володимирівни, тема якої може вважатися *актуальною, науково значущою і своєчасною.*

Про актуальність теми дисертації «Формування лексичної компетентності в професійно орієнтованому усному англомовному спілкуванні майбутніх екологів», поданої до захисту, свідчить її зв'язок з планом проведення наукових досліджень на кафедрі англійської філології та методики навчання англійської мови Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка «Теоретичні та методичні засади навчання іноземних мов здобувачів освіти різних рівнів» (номер держреєстрації 0123U101887).

2. Найбільш істотні наукові результати, що містяться в дисертації.

Оцінюючи найважливіші здобутки дисертаційного дослідження, зазначимо такі, що мають вагоме значення для розвитку методичної науки: *теоретично обгрунтовано й експериментально перевірено* ефективність методики формування лексичної компетентності в професійно орієнтованому усному англомовному спілкуванні майбутніх екологів.

3. Нові факти, одержані здобувачем.

Дисертація Шиманської Віри Володимирівни є комплексним дослідженням, положення якого мають належний рівень *наукової новизни*, зокрема, особистий внесок дисертантки у предмет дослідження, полягає в тому, що:

- *вперше* теоретично обгрунтовано, розроблено й експериментально перевірено методику формування лексичної компетентності в професійно орієнтованому усному англомовному спілкуванні майбутніх екологів, яка реалізується впродовж трьох етапів навчання (ознайомлення, автоматизації, продукування), передбачає використання розробленої підсистеми вправ, що опирається на кейс-метод із застосуванням рольових (навчально-рольових / ділових) ігор та презентацій на етапі продукування; розроблено лінгводидактичну модель формування лексичної компетентності в професійно орієнтованому усному англомовному спілкуванні майбутніх екологів (реалізується у взаємодії блоків: цільово-методологічного, змістового, організаційного, результативного і відповідних їм компонентів), яку спроектовано на процес англомовної підготовки майбутніх екологів;
- *уточнено* сутність і структуру лексичної компетентності в професійно орієнтованому усному англомовному спілкуванні майбутніх екологів, зміст формування лексичної компетентності в професійно орієнтованому усному англомовному спілкуванні майбутніх екологів в предметному і процесуальному аспектах, критерії відбору навчального матеріалу (лексичних одиниць, друкованих текстів, аудіотекстів, відеофрагментів);
- *удосконалено* процедуру оцінювання рівня сформованості лексичної компетентності в професійно орієнтованому усному англомовному спілкуванні майбутніх екологів з урахуванням моделі цільової ситуації;
- *подальшого розвитку* набуло дослідження способів підвищення ефективності процесу формування лексичної компетентності в професійно орієнтованому усному англомовному спілкуванні за рахунок можливостей використання кейсів, рольових (навчально-рольових / ділових) ігор і презентацій.

4. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Наукові положення, висновки і методичні рекомендації, сформульовані Шиманською Вірою Володимирівною, є аргументованими й вірогідними. У роботі розкрито актуальність теми дослідження, сформульовано його об'єкт, предмет, мету й завдання.

Достовірність отриманих дослідницею результатів забезпечується теоретичною обґрунтованістю та практичною реалізацією методики формування лексичної компетентності в професійно орієнтованому усному англомовному спілкуванні майбутніх екологів, використанням комплексу взаємопов'язаних теоретичних і емпіричних методів, продуманою методикою методичного експерименту, репрезентативністю вибірок, широкою апробацією результатів та впровадженням їх у освітню практику закладів вищої освіти.

Дослідницька стратегія дисертації ґрунтується на широкому колі наукових джерел (207 найменувань, із них 80 – іноземними мовами), яка дала дисертантці можливість досить комплексно висвітлити різні аспекти досліджуваної проблеми.

Результати дослідження є достатньо висвітлені в наукових публікаціях здобувачки (10 публікацій, серед яких 5 статей у фахових педагогічних виданнях України категорії Б, 1 стаття науковому періодичному виданні України, матеріали 3 доповідей на наукових конференціях, 1 навчально-методичний практикум). Не викликає сумнівів належний науковий рівень дисертації, що підтверджує володіння нею теорією досліджуваної проблеми і відповідними методами наукового пошуку.

5. Значення отриманих автором результатів для науки і практики.

Аналіз рецензованої праці показує, що вона є науково виваженою, має безсумнівне теоретичне та практичне значення.

Так, *теоретичне значення* полягає в обґрунтуванні моделі формування лексичної компетентності в професійно орієнтованому усному англомовному спілкуванні майбутніх екологів, а також *підсистеми вправ* для формування лексичної компетентності в професійно орієнтованому усному англомовному спілкуванні майбутніх екологів, що опирається на кейс-метод із застосуванням рольових (навчально-рольових / ділових) ігор та презентацій на етапі продукування.

Практичне значення отриманих результатів полягає у: здійсненні відбору навчального матеріалу відповідно до визначених критеріїв; розробленні підсистеми вправ для формування лексичної компетентності в професійно орієнтованому усному англомовному спілкуванні майбутніх екологів; укладенні

методичних рекомендацій та створенні практикуму з формування лексичної компетентності в професійно орієнтованому усному англomовному спілкуванні майбутніх екологів.

6. Оцінка змісту дисертації та її завершеність.

Архітектоніка рецензованої роботи узгоджується з авторським задумом, містить необхідні складові елементи та підпорядкована досягненню поставленої мети. Структура дисертації, яка складається з переліку умовних скорочень, вступу, трьох розділів, поділених на підрозділи, висновків, списку використаних джерел та додатків, є чіткою, логічною та відповідає окресленим завданням.

У *вступі* дисертантка *переконливо обґрунтувала* вибір теми, її актуальність, визначила мету, завдання, об'єкт, предмет та методи, виокремила наукову новизну та практичну значущість дослідження. З метою розв'язання поставлених у дисертації завдань Шиманською Вірою Володимирівною використано сучасні методи дослідження, зокрема, *теоретичні* – контент-аналіз нормативної документації, аналіз наукових розвідок вітчизняних і зарубіжних дослідників, синтез, порівняння, узагальнення, систематизація з метою визначення стану розробленості наукової проблеми, детермінування сутності ключових понять дослідження, виокремлення підходів і принципів, що складають основу процесу формування лексичної компетентності в професійно орієнтованому усному англomовному спілкуванні майбутніх екологів, обґрунтування змісту навчання й регулювання відбору навчального матеріалу; класифікація з метою укладання підсистеми вправ для формування лексичної компетентності в професійно орієнтованому усному англomовному спілкуванні майбутніх екологів; моделювання процесу формування лексичної компетентності в професійно орієнтованому усному англomовному спілкуванні майбутніх екологів; *емпіричні* – опитування студентів першого бакалаврського ступеня спеціальності «Екологія» біологічного, географічного і геологічного факультетів з метою з'ясування навчальних потреб та інтересів; наукове спостереження за процесом навчання англійської мови за професійним спрямуванням майбутніх екологів; експериментальне навчання з метою перевірки ефективності методики формування лексичної компетентності в професійно орієнтованому усному англomовному спілкуванні майбутніх екологів; проміжне і підсумкове оцінювання навчальних досягнень студентів у процесі експериментального навчання; передекспериментальне і післяекспериментальне оцінювання сформованості лексичної компетентності в професійно орієнтованому усному англomовному спілкуванні майбутніх екологів із застосуванням методів математичної статистики.

У *першому розділі* дослідницею *цілком логічно* проаналізовано сутність і структуру лексичної компетентності в професійно орієнтованому усному англomовному спілкуванні майбутніх екологів; *комплексно розглянуто* теоретико-методологічні передумови формування лексичної компетентності в професійно орієнтованому усному англomовному спілкуванні майбутніх екологів, що ґрунтуються на *релевантних підходах* (компетентнісний,

діяльнісний, проблемний, професійно орієнтований), а також на *дидактичних* (міждисциплінарності та інтегративності, активності) та *методичних принципів* (принцип діагностичності рівнів сформованості цільової компетентності, принцип єдності змістово-технологічного забезпечення процесу навчання, принцип професійної спрямованості усного англomовного навчального спілкування, принцип активізації умінь говоріння й аудіювання у контексті проблемних ситуацій професійно орієнтованого спілкування).

Доцільно визначено та схарактеризовано типи діалогу (діалог-розпитання, діалог-домовленість, діалог-обмін думками) та *монологу* (монолог-повідомлення, монолог-переконання, монолог-презентація) для навчання майбутніх екологів.

Повноти дослідженню додає аналіз методів (кейс-метод, презентація і рольова (навчально-рольова / ділова) гра)) формування лексичної компетентності в професійно орієнтованому усному англomовному спілкуванні належать.

Другий розділ дослідниця присвятила практичній розробці методики формування лексичної компетентності в професійно орієнтованому усному англomовному спілкуванні майбутніх екологів. У зв'язку з цим Віра Володимирівна *доцільно обгрутувала зміст формування лексичної компетентності* в професійно орієнтованому усному англomовному спілкуванні майбутніх екологів, представлений в предметному і процесуальному аспектах; *визначила критерії відбору навчального матеріалу* (критерії відбору лексичних одиниць: професійної спрямованості, тематичності, семантичної цінності, стилістичної відповідності, сполучуваності, частотності, функціональності; критерії відбору друкованих текстів: змістовності, доступності, автентичності, професійної спрямованості, тематичності, ситуативності, методичної цінності, взірцевості; критерії відбору аудіотекстів та відеофонограм: автентичності, тематичності, проблемності, лексичної наповненості); *виокремилла етапи формування у майбутніх екологів лексичної компетентності* (ознайомчий етап, етап автоматизації й етап застосування) в професійно орієнтованому усному англomовному спілкуванні.

Незаперечним науковим здобутком Віри Володимирівни є *розробка підсистеми вправ* для формування лексичної компетентності в професійно орієнтованому усному англomовному спілкуванні майбутніх екологів, яка охоплює 5 груп та 10 підгруп. Групи включають: 1) групу вправ на сприйняття та розрізнення лексичних одиниць, 2) групу вправ на семантизацію лексичних одиниць, 3) групу вправ на лексичне оформлення діалогічних і монологічних єдностей, 4) групу вправ на лексичне оформлення висловлювань понадфразового рівня: діалогічних і монологічних, 5) групу вправ на лексичне оформлення висловлювань текстового рівня: діалогічних і монологічних.

Цінним є те, що авторська підсистема вправ є логічно вибудованою; наповнена цікавим мовним і мовленнєвим матеріалом; охоплює широкий спектр різноманітних вправ.

Особливу увагу приділено моделі організації формування лексичної компетентності в професійно орієнтованому усному англomовному спілкуванні

майбутніх екологів, яка охоплює цільово-методологічний, змістовий, організаційний і результативний блоки.

З метою вивчення потреб і інтересів студентів майбутніх екологів дослідниця опитала широке коло респондентів, серед яких були студенти (61 респондент), аспіранти (17 респондентів), викладачі (28 респондентів) та фахівці-практики (16 респондентів).

Експериментальна перевірка ефективності розробленої методики формування лексичної компетентності в професійно орієнтованому усному англомовному спілкуванні майбутніх екологів представлена у *третьому розділі*. В межах зазначеного розділу на достатньо високому науково-методичному рівні з дотриманням усіх вимог, що висуваються до такого виду дослідження, дисертанткою здійснено процедуру організації і проведення природного, базового, вертикально-горизонтального, відкритого експерименту, який тривав впродовж 2022-2023 н.р. серед 80 студентів першого та другого року навчання першого бакалаврського рівня вищої освіти спеціальностей «Екологія», «Науки про Землю», «Біологія та здоров'я людини: середня освіта»; ретельно проаналізовано результати експериментального дослідження. З використанням методів математичної статистики (t-критерію Стьюдента та критерію Манна Уїтні) здійснено інтерпретацію даних методичного експерименту. Отримані результати підтверджують висновки авторки роботи, роблять їх вірогідними.

Запропонована методика довела свою ефективність та була успішно запроваджена до освітнього процесу Рівненського державного гуманітарного університету, Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка, Національного університету «Львівська Політехніка», Мукачевського державного університету, Львівського національного університету імені Івана Франка».

На схвальну оцінку заслуговують методичні рекомендації, що були запропоновані Вірою Володимирівною Шиманською за результатами здійсненого теоретичного дослідження та методичного експерименту.

У висновках до дисертації чітко викладені підсумки реалізованого дослідження, які цілком відповідають поставленим завданням.

Окремо хочемо звернути увагу на високий рівень якості оформлення додатків та цінність їхнього змісту. Додатки надзвичайно вдало доповнюють основний зміст дисертації, структурують і графічно узагальнюють його в таблицях, дають змогу наголосити на його найбільш важливих елементах.

Обсяг і зміст дисертації свідчать про те, що здобувачка глибоко вивчила досліджувану проблему і здійснила її цілісний та всебічний аналіз. Оформлення дисертаційного дослідження відповідає чинним вимогам.

7. Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації.

В цілому високо оцінюючи наукове та практичне значення дисертаційної праці, висловимо деякі зауваження до змісту та побажання дискусійного характеру:

1. У підрозділі 1.2 першого розділу цілком доцільно обгрунтовано положення компетентнісного, діяльнісного, проблемного та професійно орієнтованого підходів формування лексичної компетентності в професійно орієнтованому усному англомовному спілкуванні майбутніх екологів, а також корелюючі з ними дидактичні і методичні принципи. Однак, з огляду на багатогранність предмету дослідження, варто було б розглянути і дидактичний принцип систематичності і послідовності.
2. У підрозділі 1.3 першого розділу на с. 72 згадуються різні види кейсів (структурований кейс, кейс-нарис, неструктурований великий кейс, кейс «першовідкривач»). Відповідно у підрозділі 2.3 та в додатках доцільно продемонстровано приклади кейсів. Бажано було б вказати види кейсів у наведених прикладах.
3. Безумовним здобутком дисертантки є розробка методики формування лексичної компетентності в професійно орієнтованому усному англомовному спілкуванні майбутніх екологів, проте робота виграла б, якби після завершення експерименту було проведено опитування студентів із метою з'ясування їхньої думки щодо запропонованої методики.

Проте висловлені зауваження й побажання не є принциповими та не знижують загальної високої оцінки наукового рівня дисертаційної праці.

8. Повнота викладення результатів в опублікованих працях.

Результати дисертаційного дослідження висвітлено у 10 працях авторки, серед яких 5 статей у фахових педагогічних виданнях України (категорія Б), 1 стаття у науковому періодичному виданні України, 3 тези доповідей на наукових конференціях, 1 навчально-методичний практикум.

9. Відсутність (наявність) порушень академічної доброчесності.

Аналіз дисертації та наукових публікацій Шиманської Віри Володимирівни, у яких висвітлені основні наукові результати дослідження, не дає підстав припускати, що в них мають місце порушення академічної доброчесності (академічний плагіат, самоплагіат, фабрикація, фальсифікація). Зокрема, в разі використання ідей, тверджень, відомостей із зовнішніх джерел інформації, в роботі завжди є на них посилання, що відповідає нормам законодавства про авторське право й суміжні права.

10. Висновок.

Аналіз дисертації та опублікованих праць дає підстави для висновку про те, що дослідження Шиманської Віри Володимирівни «Формування лексичної компетентності в професійно орієнтованому усному англомовному спілкуванні майбутніх екологів» є цілісним, творчим, завершеним, самостійним науковим дослідженням, що слугує вагомим внеском у розвиток методичної науки.

З огляду на актуальність теми, наукову новизну, достовірність отриманих результатів та їхнє практичне значення, дисертація Шиманської Віри Володимирівни «Формування лексичної компетентності в професійно орієнтованому усному англомовному спілкуванні майбутніх екологів» відповідає нормативним вимогам Наказу Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 р. №40 «Про затвердження Вимог до оформлення дисертацій» і затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. №44 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», а її авторка, Віра Володимирівна Шиманська, заслуговує на присудження їй наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки, галузь знань 01 Освіта / Педагогіка.

Офіційний опонент:

доктор педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри англійської мови
технічного спрямування № 2
Національного технічного
університету України
«Київський політехнічний інститут
імені Ігоря Сікорського»

Оксана СИНЕКОП

Підпис Оксани СИНЕКОП
засвідчую:
учений секретар
Національного технічного
університету України
«Київський політехнічний інститут
імені Ігоря Сікорського»

Валерія ХОЛЯВКО